

OKUL ÖNCESİ EĞİTİME KATILIM PROGRAMININ ANNELERİN BİLGİ DÜZEYLERİNE ETKİSİ

EFFECTS OF THE INVOLVEMENT IN PRESCHOOL EDUCATION PROGRAMS ON THE INFORMATION LEVELS OF MOTHERS

Nalan ARABACI*, Ayşe B.AKSOY**

ÖZET: Bu araştırma, okul öncesi eğitimde annelere uygulanan “Sınıf İçi Etkinliklere Katılım Programı”nın, annelerin okul öncesi eğitim hakkındaki bilgilerine etkisinin incelenmesi amacı ile yapılmıştır. Ankara İli Gölbaşı ilçesindeki Baldudak İlköğretim Okulu anasınıfına devam eden 25 çocuğun anneleri deney, diğer iki okuldaki 25 çocuğun anneleri de kontrol grubu olmak üzere toplam 50 anne örneklem grubunu oluşturmuştur. Araştırma ile ilgili verilerin toplanmasında kullanılan “Okul Öncesi Eğitim Bilgi Formu” ve “Kişisel Bilgi Formu” yazarlar tarafından hazırlanmıştır. Araştırmada, deneysel işlemde elde edilen verilerin analizinde Kruskal Wallis Testi, Mann-Whitney U Testi, İki Ortalama Arasındaki Farkın Önemlilik Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Deney ve kontrol gruplarının son test sonuçlarına göre, deney grubunun okul öncesi eğitime ilişkin bilgi düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır ($P<0.05$). Kontrol grubunda da son test sonuçlarına göre, çok düşük düzeyde anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür ($P<0.05$).

Anahtar Kelimeler: okul öncesi eğitim, ebeveyn-çocuk ilişkisi, ebeveyn katılımı, ebeveyn katılım programları

ABSTRACT: This study is designed to analyze the impact of “Program of Involvement in Class Activities” on the mothers’ knowledge on preschool education. The sample of the study includes the mothers of preschool age children attending to public preschools in Gölbaşı district of Ankara. A total of 50 mothers involved in the study. Mothers were classified into two groups: control group ($n=25$) and experiment group ($n=25$). “Preschool Education Information Form” and “Personal Information Form” were developed by the authors. The data obtained were analysed using the following techniques: Kruskal Wallis Test, Mann-Whitney U Test, Test of Significance of the Variance between two means, and One-Way Variance Analysis (ANOVA). In accordance with the results of post-tests of both groups, there is a statistically difference for experimental group regarding knowledge level on preschool education ($P<0.05$). Post-test result also indicate statistically significant difference for control group, but this value is very low ($P<0.05$).

Keywords: preschool education, parent-child relationship, parent involvement, parent involvement programs.

1. GİRİŞ

Dünyada ve ülkemizde eğitim sistemi içindeki ilk basamağı okul öncesi eğitim oluşturmaktadır. Çocuğun bu dönemde temel fizyolojik ve psikolojik ihtiyaçlarının karşılanarak sağlıklı bir kişiliğin temelini atılması, onun eğitim sürecine aktif ve başarılı bir uyum sağlamasına olanak verir. Okul öncesi eğitim programları çocuğun yaş ve gelişim düzeyine, bulunduğu çevrenin özelliklerine, çocuğun ve toplumun ihtiyaçlarına göre farklı şekillerde hazırlanmaktadır. Uzman kişilerin hazırlayacağı eğitim programları çocuk için bilişsel bir ilerleme sağlayabileceği gibi, sosyal, fiziksel ve hareket gelişimlerini de hızlandırabilir (Bilir, 1993; Kandır, 1999; Aral, Kandır ve Can Yaşar, 2000; Yeşilyaprak, 2000; Genç, 2001).

Tüm ebeveynler çocuklarının okuldan zevk almasını ve okuldaki etkinliklerde başarılı olmasını isterler. Başarılı bir eğitimin gerçekleştirilebilmesi için öğretmenle çocuk arasında güven ve sevgi ilişkisinin kurulması, bunun yanında öğretmenin çocuğu tanıması, onun ihtiyaçlarını ve yaşadığı ailenin özelliklerini de iyi bilmesi gerekmektedir. Aile, çocuğun hayatının her alanında ayrıcalıklı bir yere sahiptir ve küçük çocuklar bütünsel olarak ailelerine bağlıdırlar. Çocuk, ilk eğitimini ailede alır ve ebeveynler çocuklarının ilk eğitimcileridirler.

Dolayısı ile çocuğun kalıtımla getireceği özelliklerinin ne kadar gelişeceği, nasıl biçimleneceği

* Çocuk gelişimi uzmanı.

** Yrd. Doç. Dr., Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi, Ankara. aksoy@gazi.edu.tr

ve daha sonraki yılları ne derece etkileyeceği aileye ait bazı özellikler ile yakından ilgilidir. Bunlar; ailenin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel niteliği, çocuklarına sağladıkları uyarıcılar, aile bireylerinin birbirleri ile olan ilişkileri, çocuk yetiştirme tutumları, sözel iletişim biçimleri, nasıl bir model oluşturdukları, sağlık, beslenme, gelişim ve eğitim konularındaki bilgileri gibi özelliklerdir. Nitelikli bir eğitim kurumu çocuğun yaşamında ailenin ne denli önemli bir yer tuttuğunun farkındadır ve bu nedenle programını aileye sadece çocuğu ile ilgili bilgilerin anlatıldığı değil, ebeveynlerin de içinde olduğu ve katkıda bulunabilecekleri bir şekilde düzenler. Ebeveynlerin, çocuklarını yakından tanıyan kişiler olarak öğretmenlerle paylaşabilecekleri pek çok değerli bilgileri ve deneyimleri vardır. Öğretmenler de çocuk gelişimi konusunda bilgi ve deneyim sahibidirler. Bu nitelikler öğretmenleri ebeveynler için değerli kaynaklar haline getirmektedir. Her iki taraf da çocuğun gelişimi ile birinci derecede ilgilidir ve bu ilgi ebeveynlerle öğretmenleri işbirliği yapmaya yönlendirmektedir (Yıldırım, 1983; Ashlock, 1990; Bundy, 1991; Aksoy ve Turla, 1999; Ersoy ve Tezel Şahin, 1999; Oktay, 1999).

Son yıllarda erken çocukluk döneminin önemi ile ilgili olarak ebeveynlerin bilinçlendirilmesi için pek çok program modeli uygulanmaktadır. Ebeveyn eğitim programlarının temel amaçları birbirine çok benzemekle birlikte, uygulamada farklı yöntemler kullanıldığı görülmektedir. Bu farklı modelleri genel olarak evde aile eğitimi, okul öncesi kurumlarda çocuk eğitimi ile kaynaştırılmış aile eğitimi, kurumlarda aile eğitimi ve basın-yayın araçları ile yapılan aile eğitimi olarak gruplandırmak mümkündür (Temel ve Ömeroğlu, 1993).

Ailenin yapısı ve yaşam tarzının, okul etkinliklerinde yer alma yeteneğini ve girişkenliğini etkilediği bilinmektedir. Okul-ebeveyn işbirliği, öğretmenin aileyi daha yakından tanımasına yardım ettiği gibi, ailenin de okulu daha iyi tanımasına yardımcı olur. Ebeveynler bu şekilde kendi gözleriyle okulu görür, programın nasıl işlediğini, çocukların oynadığı rolleri, öğretmenin rolünü, çocuklarını nasıl destekleyebileceklerini anlarlar. Ebeveyn, öğretmen ve çocuk arasındaki başarılı ilişki tüm taraflar okul ortamında bir araya geldiklerinde gelişir. Bu nedenle, okul öncesi eğitimde ebeveynlerin sınıf içi ve dışı etkinliklere katılımlarının sağlanması gereklidir (İşmen ve Yıldız, 1996; Oktay, 1999; Kieff ve Wellhousen, 2000).

Öğretmenin bu etkinlikleri gerçekleştirebilmesi; ev ziyaretleri, çocuğun okula geliş-gidiş saatlerinde yapılan görüşmeler, telefon görüşmeleri, ebeveynlere gönderilen notlar, fotoğraf albümleri, elektronik posta, sesli mesajlar, haber mektupları, ebeveyn el kitabı, okul gazetesi, ev ile okul arasında gidip gelen günlükler, evde kullanım için görsel ve yazılı araçlar, ebeveynlerin sınıfı ziyaret etmesi, kurum tarafından planlanan sosyal etkinlikler gibi çeşitli yollarla sağlanabilir. Ebeveynlerin bütün bu önemli katkıları sağlayabilmeleri, okul ile kuracakları güvenli ve sağlam ilişkilere bağlıdır. Ancak, bu ilişkinin kurulması zaman zaman, hem ebeveynlerden hem de okuldan kaynaklanan bazı nedenlerle zorlaşır ya da imkansız hale gelebilir. Ebeveynler ile öğretmenler arasındaki değer, tutum ve beklenti farklılıklarının farkına varılmazsa, bu durum ebeveynin okul öncesi eğitimcileri ile uyumlu çalışma ilişkileri yaratma çabasını etkileyebilir. Öncelikle, ebeveyn katılımı konusundaki güçlüklerin belirlenmesi bu güçlüklerin aşılmasındaki ilk adım olacaktır. Daha sonra ise katılımın planlanması aşaması önem kazanmaktadır. Ebeveyn katılımının planlanması iki yönlü bir süreçtir. Katılımın gerçekleştirilebilmesi ve katılım ile ilgili hedeflere ulaşılabilmesi, öğretmenin doğru planlamalar yapması ile yakından ilgilidir. Bu noktada öğretmenin en önemli görevi, öncelikle ebeveynleri ve çocukları yakından tanımaya çalışmaktır. Böylece öğretmen, ebeveynlerin, çocukları ve okulla ilgili beklentilerini anlayabilme ve kendi beklentilerini de ebeveynlere aktararak bu doğrultuda katılım planlamaları yapabileceği konusunda sağlıklı bir adım atmış olacaktır. Unutulmamalıdır ki, ebeveynler okul öncesi eğitimin önemi konusunda bilinçlendirilmedikçe ev-okul işbirliği de geliştirilemez. Kurulacak dinamik bir ilişki her iki tarafa da özgüven kazandıracaktır (Tizard, 1983; Bundy, 1991; Wolfendale, 1992; Barta ve Winn, 1997; Nilsen, 1997; Laloumi-Vidalı, 1997; Aral, Kandır ve Can Yaşar, 2000).

2. YÖNTEM

Bu araştırma, annelerin sınıf içi etkinliklere katılımlarını sağlamak ve bu katılımın okul öncesi eğitime ilişkin bilgileri üzerindeki etkilerini incelemek amacı ile yapılmıştır.

2.1. Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini, Ankara ili Gölbaşı İlçesindeki M.E.B'na bağlı ilköğretim okullarının anasınıflarına devam eden çocukların anneleri oluşturmuştur.

Ankara ili Gölbaşı ilçesindeki Baldudak İlköğretim Okulu anasınıfına devam eden 25 çocuğun anneleri deney grubu, aynı sosyo-ekonomik ve kültürel çevrede bulunan benzer özelliklerdeki iki ilköğretim okulunun anasınıflarına devam eden 25 çocuğun anneleri de kontrol grubu olmak üzere toplam 50 anne araştırmanın örneklem grubunu oluşturmuştur.

2.2. Araştırmanın Uygulama Aşamaları ve Verilerin Toplanması

Verilerin toplanmasında araştırmacı tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu” ve “Okul Öncesi Eğitim Bilgi Formu” kullanılmıştır. 23 maddeden oluşan ve ön test-son test olarak uygulanan “Okul Öncesi Eğitim Bilgi Formu” annelerin okul öncesi eğitim hakkındaki genel bilgilerini saptamak amacı ile, literatür çalışması ve alan uzmanlarının görüşleri doğrultusunda hazırlanmıştır. Form; okul öncesi eğitim ile ilgili amaç ve ilkeler, etkinlikler ve aile katılımı, fiziksel ortam olmak üzere üç boyutu içermektedir. Maddeler, annelerin bu üç boyuttaki genel bilgi düzeylerini ölçmek üzere hazırlanmıştır. Örneğin, fiziksel ortam boyutunda; okul öncesi eğitim malzemeleri, ilgi köşeleri, eğitim ortamının düzenlenmesi gibi konularla ilgili ifadeler yer verilmiştir. Bilgi formunun cevap seçenekleri “Bilgim yok”, “Kısmen bilgiliyim”, “Bilgiliyim” şeklinde üç dereceli olarak düzenlenmiştir. Ayrıca çalışma sonunda, annelerin uygulanan katılım programı ile ilgili görüşleri de yazılı ve sözlü olarak alınmıştır. Araştırmacı tarafından hazırlanan “Sınıf İçi Etkinliklere Katılım Programı” deney grubunda sekiz hafta süresince uygulanmıştır. Programda, öncelikle çocukların gelişimsel ihtiyaçlarını destekleyici hedef ve hedef davranışlar belirlendikten sonra, bu hedeflerle ilgili etkinlik planları hazırlanmıştır. Etkinliklerle ilgili programın hazırlanmasından sonra bu doğrultuda, annelerin etkinliklere katılım düzeyleri ile ilgili hedef ve hedef davranışların, eğitim durumunun ve değerlendirmenin bulunduğu anne katılımını içeren planlar hazırlanmıştır. Bu planlarda annelerin hangi etkinliğe, ne amaçla ve ne şekilde katılacakları açık bir şekilde ifade edilmiştir. Ayrıca program; ev ziyaretleri, bülten panosu, veli kütüphanesi, evde anne-çocuk işbirliği ile materyal hazırlama, sınıf temizliği, çevre gezileri gibi sınıf dışı etkinliklerle de desteklenmiştir.

Sekiz haftalık katılım programı üç aşamalı olarak uygulanmıştır. Her aşama sonunda annelerle birlikte değerlendirme toplantıları yapılmıştır. Anneler her aşamaya birer kez katılmışlardır. Katılım programının uygulanmasından önceki ilk toplantıda, birinci ve ikinci aşamadan sonraki değerlendirme toplantılarında ve sınıfa geldikleri gün, katılacakları etkinliklerin neler olduğu, amaçları, uygulanışı ile ilgili işlem basamakları (eğitim durumu) ve etkinliğin yararları konularında annelere bilgi verilmiştir. Etkinliklerle ilgili örnekler verilerek, katılımında kendilerinden nelerin beklendiği açık ve anlaşılır bir şekilde anlatılmıştır. Anneler etkinliklere bu açıklamalar doğrultusunda katılmışlardır. Katılım programının uygulanması sabah ve öğleden sonra gerçekleştirilmiştir. Uygulamada, anneler sınıfa sabah geldiklerinde Serbest Zaman Etkinliği, Beslenme Etkinliği ve Türkçe Dil Etkinliği'ne; öğleden sonra geldiklerinde ise Oyun Etkinliği, Müzik Etkinliği ve Okuma-Yazmaya Hazırlık Etkinliği'ne katılmışlardır. Sınıf listesindeki sırasına göre, sabah etkinliklerine iki, öğleden sonra etkinliklerine iki anne olmak üzere her gün dört anne uygulamaya katılmıştır. Anneler bir gün sabah etkinliklerine, ertesi gün de öğleden sonra etkinliklerine katılmak üzere okula iki gün gelerek bir aşamayı tamamlamışlardır. Aynı uygulamaya ikinci ve üçüncü aşamalarda da devam edilmiştir. Etkinliklere katılım tarihlerini gösteren çizelge sınıf girişine asılarak annelerin sıralarını rahatça takip edebilmeleri sağlanmıştır. Etkinliklere mazeret bildirerek katılmayan anneler uygun bir zamanda, katılmadıkları sabah ya da öğleden sonra etkinliklerine çağırılarak eksikleri giderilmeye çalışılmıştır.

Programın birinci aşamasında, sınıfa gelen annelerden sadece, öğretmenin programda yer alan etkinlikleri uygulayışını ve bu sırada çocuklarla olan etkileşimini gözlemlemeleri istenmiştir. Anneler sınıfa geldiklerinde öncelikle onlara rahatça oturabilecekleri bir yer gösterilmiş ve çocuklara sınıfın misafiri olarak tanıtılmışlardır. Serbest zaman etkinliği içinde yer alan ilgi köşelerinde oyun etkinliği sırasında annelere okul öncesi eğitim ile ilgili konular hakkında bilgilendirici açıklamalar yapılmıştır.

Anneler bu bilgileri dinlerken bir yandan da çocukları doğal bir ortamda izleme imkanı bulmuşlardır. Bu aşamadaki etkinliklerde annelere hiçbir şekilde aktif ya da pasif olarak görev verilmemiştir.

İkinci aşamada, anneler çocuklarla birlikte etkinliklere katılmışlardır. Anneler sınıfa geldiklerinde etkinliğe ne şekilde katılacakları konusunda kendilerine gerekli açıklamalar yapılmıştır. Örneğin, Türkçe dil etkinliğinde çocuklarla birlikte parmak oyununu tekrar etme, oyun etkinliğinde oyunun bir üyesi olarak rol alma gibi. Anneler etkinliklere katılmanın yanı sıra malzemelerin hazırlanması, dağıtılması, toplanması, sınıf ortamının düzenlenmesi gibi konularda da çocuklarla birlikte öğretmene yardımcı olmuşlardır.

Üçüncü aşamada, anneler etkinliklerin uygulanışında öğretmene yardımcı olarak katılım sağlamışlardır. Örneğin, Serbest zaman etkinliğinde yapılacak el-ışi etkinliği ile ilgili gerekli açıklamaları yaparak malzemelerin dağıtılmasına ve etkinliğin uygulanmasına rehberlik etme, Müzik etkinliğinde öğretmenin çocuklara öğrettiği şarkıyı tekrar ettirerek pekiştirme, Türkçe dil etkinliğinde çocuklara hikaye okuma gibi.

Her iki aşamada da anneler sınıfa geldiklerinde, etkinliğe ne şekilde katılacakları konusunda daha önceden kendilerine gerekli açıklamalar yapılmıştır. Ayrıca sekiz haftalık program sürecinde, sınıftaki tüm çocuklar sınıf listesindeki sıralarına göre, en az bir saat olmak üzere evlerinde ziyaret edilmişlerdir. Ev ziyaretlerinde, çocuğu ve ailesini kendi doğal çevrelerinde tanımaya çalışma, çocuk ve ailesi ile yakın bir ilişki kurma gibi amaçların gerçekleştirilmesinin yanında; okul öncesi eğitimin önemi, sınıfta uygulanan etkinlikler, ev ortamında çocuğun gelişimini destekleyecek etkinlik örnekleri, aile katılımı, fiziksel ortam vb. konularda bilinçlendirme çalışmalarının yapılmasına da devam edilmiştir.

2.3. Verilerin Analizi

Örneklemeye alınan annelerin demografik özellikleri ile okul öncesi eğitim hakkındaki bilgi düzeylerinin analizinde, SPSS programındaki uygun istatistiksel teknikler kullanılmıştır. Ayrıca, annelerin uygulanan katılım programı ile ilgili görüşleri yazılı ve sözlü olarak alınmış, yazılı olarak belirtilen görüşlerin değerlendirilmesinde içerik analizi yapılarak yorumlamada frekans ve yüzde kullanılmıştır.

3. BULGULAR VE YORUM

Tablo 1’de, deney ve kontrol grubu annelerin yaş, öğrenim durumu, sahip olduğu çocuk sayısı, okul öncesi eğitime devam eden çocuğunun kaçınıcı çocuk olduğu, çalışma, diğer çocuklarının okul öncesi eğitim alma ve gelir durumları ile ilgili dağılımlar verilmiştir. Çalışmada yer alan deney ve kontrol gruplarındaki annelerin demografik özelliklerine göre dağılımları incelendiğinde, yaş değişkenine göre, deney grubundaki annelerin en çok 26-30 yaş (%40.0) ve 31-35 yaş (%40.0) grubunda oldukları görülmektedir. Kontrol grubu annelerinin %36.0’sı ise 31-35 yaş grubundadır. Öğrenim durumlarına göre dağılım incelendiğinde, deney grubundaki annelerin %32.0’sinin ilkökul, %32.0’sinin ortaokul ve %32.0’sinin lise düzeyinde öğrenim gördükleri gözlenmektedir. Kontrol grubunda ise annelerin %34.0’ünün ortaokul mezunu oldukları görülmektedir. Her iki grupta da üniversite mezunu olanların oranı sadece %4.0’tür.

Annelerin sahip oldukları çocuk sayısına göre dağılımlarına bakıldığında, hem deney grubundaki annelerin (%68.0), hem de kontrol grubundaki annelerin (%40.0) çoğunlukla iki ve üç çocuk sahibi oldukları görülmektedir. Annelerin okul öncesi eğitime devam eden çocuklarının kaçınıcı çocukları olduğuna göre dağılımları incelendiğinde, deney grubundaki annelerin en çok ikinci çocuklarının okul öncesi eğitime devam ettikleri (%44.0), kontrol grubu annelerinin de en çok (%44.0) ilk çocuklarının okul öncesi eğitime devam ettikleri görülmektedir. Annelerin diğer çocuklarının okul öncesi eğitim alma durumları ile ilgili dağılımları incelendiğinde, deney grubunda diğer çocukların okul öncesi eğitim alma durumlarının eşit olduğu (%50.0) görülmektedir. Kontrol grubundaki annelerin %67.0’sinin diğer çocukları okul öncesi eğitim almamışlardır.

Tablo 1. Deney ve kontrol grubunda bulunan annelerin demografik özelliklerine göre dağılımı

Değişkenler	Alt Kategoriler	Deney		Kontrol		Toplam	
		N	%	N	%	N	%
Yaş	20-25	4	16.0	9	36.0	13	26.0
	26-30	10	40.0	6	24.0	16	32.0
	31-35	10	40.0	8	32.0	18	36.0
	36 ve üstü	1	4.0	2	8.0	3	6.0
	Toplam	25	100.0	25	100.0	50	100.0
Öğrenim Durumu	İlkokul	8	32.0	8	32.0	16	32.0
	Ortaokul	8	32.0	9	36.0	17	34.0
	Lise	8	32.0	7	28.0	15	30.0
	Üniversite	1	4.0	1	4.0	2	4.0
	Toplam	25	100.0	25	100.0	50	100.0
Sahip Olduğu Çocuk Sayısı	Tek çocuk	3	12.0	7	28.0	10	20.0
	İki ve üç çocuk	17	68.0	10	40.0	27	54.0
	Dört çocuk ve üstü	5	20.0	8	32.0	13	26.0
	Toplam	25	100.0	25	100.0	50	100.0
Okul Öncesi Eğitime Devam Eden Çocuğunun Kaçınıcı Çocuk Olduğu	İlk çocuk	10	40.0	11	44.0	21	42.0
	İkinci çocuk	11	44.0	10	40.0	21	42.0
	Üçüncü çocuk	2	8.0	4	16.0	6	12.0
	Dört çocuk ve üstü	2	8.0	-	-	2	4.0
	Toplam	25	100.0	25	100.0	50	100.0
Çalışma Durumu	Çalışıyor	3	12.0	5	20.0	8	16.0
	Çalışmıyor	22	88.0	20	80.0	42	84.0
	Toplam	25	100.0	25	100.0	50	100.0
Diğer Çocuklarının Okul Öncesi Eğitim Alma Durumu	Evet	11	50.0	6	33.0	17	42.50
	Hayır	11	50.0	12	67.0	23	57.50
	Toplam	22	100.0	18	100.0	40	100.0
Gelir Durumu	100-200 Milyon	4	16.0	1	4.0	5	10.0
	201-300 Milyon	4	16.0	6	24.0	10	20.0
	301-400 Milyon	8	32.0	9	36.0	17	34.0
	401 Milyon ve üstü	9	36.0	9	36.0	18	36.0
	Toplam	25	100.0	25	100.0	50	100.0

Son olarak, annelerin gelir durumlarına göre dağılımlarına bakıldığında, hem deney hem de kontrol gruplarındaki annelerin ailelerinin %36.0'sının 401 milyon ve üzerinde gelire sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 2. Deney Grubunun Ön Test ve Son Test Ortalama Puanları t-Testi Sonuçları

Test	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Ön Test	25	34.38	5.28	24	24.171	0.000
Son Test	25	65.80	3.43			

Tablo 2 incelendiğinde, deney grubunun ön test ve son test puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu görülmektedir ($P < 0.05$). Bu sonuca göre, uygulanan katılım programının etkili olduğu ve böylece annelerin okul öncesi eğitime ilişkin bilgi düzeyleri üzerinde önemli bir artışın sağlandığı söylenebilir. Gelfer (1994) tarafından Portfolio (Gelişim Dosyası) yaklaşımının değerlendirilmesi amacı ile yapılan bir çalışmada, yaşları 2,5 ve 5,5 arasında 78 çocuktan rastgele 20 çocuk proje için seçilmişlerdir. 20'si deney, 20'si kontrol grubundaki 40 ebeveyn çalışmada yer alan anketi cevaplamaya gönüllü olmuşlardır. Öğretim yılı boyunca öğretmenler, çalışmaya katılan çocuklara ve ebeveynlerine gelişim dosyası oluşturma konusunda yardımcı olmuşlardır. Diğer öğrencilerle ise planlı toplantılar yapılmamıştır. Sekiz ay sonra ebeveynlere aynı anket gönderilmiş ve iki grupta yer alan çocukların ebeveynlerinin cevapları arasında karşılaştırma yapılmıştır. Anketin ilk

uygulanmasındaki cevaplar, ebeveynlerin okulda neler yapıldığının farkında olmadıklarını göstermiştir. Ebeveynler, “Çocuğuma nasıl yardım edebileceğimden emin değilim.”, “Program çocuğuma nasıl yardım edecek bilmiyorum.” şeklinde cevaplar vermişlerdir. Uygulama sonunda iki grup arasındaki en önemli fark, deney grubundaki çocukların ebeveynlerinin tümünün, bilişsel ve akademik alanda daha çok bilgi sahibi olmalarıdır.

Tablo 3. Kontrol Grubunun Ön Test ve Son Test Ortalama Puanları t-Testi Sonuçları

Test	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Ön Test	25	33.52	4.63	24	2.252	0.034
Son Test	25	36.68	5.10			

Tablo 3'e bakıldığında kontrol grubunun ön test ve son test puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur ($P < 0.05$). Kontrol grubunda bulunan annelerin son test puan ortalaması ($X=36.68$), ön test puan ortalamasından ($X=33.52$) daha yüksek bulunmuştur. Deney grubunda gözlenen yüksek düzeydeki puan artışı, kontrol grubunda gözlenmemiştir.

Tablo 4. Deney ve Kontrol Gruplarının Ön Test Ortalama Puanları t-Testi Sonuçları

Grup	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Deney	25	34.48	5.28	48	0.684	0.497
Kontrol	25	33.52	4.63			

Tablo 4 incelendiğinde, araştırmaya katılan deney ve kontrol gruplarındaki annelerin ön test puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($p > 0.05$). Bu bulgu, araştırmamanın başlangıç aşamasında deney ve kontrol gruplarındaki annelerin okul öncesi eğitime ilişkin bilgi düzeylerinin benzer olduğu şeklinde yorumlanabilir. Deney ve kontrol gruplarındaki annelerin kişisel bilgileri, aynı bölgede ve koşullarda yaşamalarından dolayı benzerlik göstermektedir. Annelerin bilgi düzeyleri arasındaki benzerliğin nedeni bu şekilde açıklanabilir.

Tablo 5. Deney ve Kontrol Gruplarının Son Test Ortalama Puanları t-Testi Sonuçları

Grup	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Deney	25	65.80	3.43	48	23.705	0.000
Kontrol	25	36.68	5.10			

Tablo 5'e bakıldığında, araştırmaya katılan deney ve kontrol gruplarındaki annelerin son test puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur ($P < 0.05$). Deney ve kontrol gruplarındaki annelerin son test ortalama puanlarında, deney grubunun lehine gerçekleşen artışın, annelerin programa katılımlarından kaynaklandığı söylenebilir. Radin (1972), ebeveyn katılımı sıklığının program etkisine olan katkısını belirlemek için bir çalışma yapmıştır. İncelenen programda düşük gelir grubundaki ailelerin dört yaşındaki çocukları yarım günlük, haftada dört gün süren anaokulu programına devam etmektedirler. Çocuklar üç gruba ayrılmıştır. 1. gruptaki çocukların programına ebeveynler katılmamıştır. 2. grupta bulunan çocukların anneleri eğitime katılmışlardır. 3. grupta ise anneler evde eğitim çalışmalarına katılmanın yanı sıra çocuk yetiştirme konusundaki küçük grup toplantılarına da katılmışlardır. Çalışma sonunda, çocuğun zekasının ön ve son test ölçümleri ile, annelerin çocuk yetiştirme ve evde bilişsel yönlendirme ile ilgili tutumlarına ilişkin ön ve test ölçümleri yapıldığında, anneleri eğitime ve grup toplantılarına katılan üçüncü gruptaki tüm çocukların ve annelerinin önemli kazanımlar elde ettikleri görülmüştür (Akt. Honig, 1990).

Tablo 6. Deney ve Kontrol Gruplarının Ön Test ve Son Test Fark Puanlarının Farklılığı İçin t-Testi Sonuçları

Grup	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Deney	25	31.42	6.48	48	14.744	0.000
Kontrol	25	3.16	7.02			

Tablo 6'da deney ve kontrol gruplarının ön test-son test puan farklarının farklılığı için yapılan t-testi analiz sonuçlarına göre, deney ve kontrol gruplarının son test puanlarından ön test puanlarının

çıkarılması ile elde edilen fark puanlarının anlamlı olduğu görülmüştür ($P<0.05$). Bu durumda, uygulanan katılım programının deney grubunda yer alan annelerin okul öncesi eğitime ilişkin bilgi düzeylerini daha fazla artırdığı ifade edilebilir. Bu sonuç aynı zamanda tablo 5'deki bulgularla da tutarlılık göstermektedir.

Annelerin okul öncesi eğitime katılım programı hakkındaki görüşlerine ilişkin değerlendirme sonuçları incelendiğinde, uygulanan katılım programından memnun olma durumu %100.0 olarak gerçekleşmiştir. Anneler (%100.0), programın çocuklarını mutlu ettiğini ve güven duygusu kazanmalarını sağlayarak başarılı olma isteklerini artırdığını düşünmektedirler. Ayrıca, programın kendilerine olan katkıları konusundaki görüşleri incelendiğinde, %84.0'ü programın okul öncesi eğitim hakkında bilgi sahibi olmalarının yanında, çocuklarının bireysel özelliklerinin, ilgilerinin ve yeteneklerinin farkına varmalarına yardımcı olduğunu belirtmişlerdir. Annelerin %16.0'sı da, öğretmenle çalışmaktan dolayı kendilerini değerli hissettiklerini vurgulamışlardır. Ayrıca anneler (%20.0) bu tür programların daha uzun süreli olarak uygulanmasını ve hatta imkanlar dahilinde üst sınıflarda da devam ettirilmesini istediklerini belirtmişlerdir.

Araştırmanın örneklemini oluşturan annelerin demografik özellikleri ile okul öncesi eğitim hakkındaki bilgi düzeyleri arasındaki ilişki incelendiğinde; yaş, öğrenim durumu, sahip olunan çocuk sayısı, okul öncesi eğitime devam eden çocuğunun kaçınıcı çocuk olduğu, çalışma ve gelir durumları ile okul öncesi eğitim hakkındaki bilgi düzeyleri arasında hem deney hem de kontrol grubunda anlamlı bir farklılığın olmadığı gözlenmiştir. Ancak, deney grubu annelerinin okul öncesi eğitim hakkındaki bilgi düzeyleri ile diğer çocuklarının okul öncesi eğitim alma durumları arasındaki ilişki ön teste anlamlı bulunmuştur ($P<0.05$). Son test puanlarında ise anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir ($P>0.05$). Bu sonuca göre, çalışmanın başında diğer çocukları okul öncesi eğitim almış olan annelerin, okul öncesi eğitim hakkında informal şekilde bilgilendirilmiş olabileceği söylenebilir. Ancak, ön teste annelerin bilgi düzeyleri arasında oluşan fark, katılım programının uygulanmasından sonra ortadan kalkmıştır. Bu durum katılım programının anneler üzerinde olumlu bir etki yarattığını düşündürmektedir.

Tablo 7. Okul Öncesi Eğitimde Sınıf İçi Etkinliklere Katılım Programı Konusunda Annelerin Görüşlerine İlişkin Değerlendirme Sonuçları

Alt Başlıklar	Görüşler	f	%
Programın anneye olan katkıları	1. Program; okul öncesi eğitim hakkında bilgi sahibi olmama, çocuğumun bireysel özelliklerini, ilgilerini, yeteneklerini öğrenmeme yardımcı oldu.	21	84.0
	2. Program, öğretmenle birlikte çalışarak kendimi değerli hissetmemi sağladı.	4	16.0
	Toplam	25	100.0
Programın çocuğa olan katkıları	1. Program; çocuğumu mutlu etti, kendine değer verildiğini hissederek güven kazanmasını sağladı ve başarılı olma isteğini artırdı.	25	100.0
	Toplam	25	100.0
Program ile ilgili memnun olunan ya da olunmayan yönler	1. Programdan çok memnun kaldım.	20	80.0
	2. Program, çocuğumla daha fazla vakit geçirmemi sağladığı için memnunum.	5	20.0
	Toplam	25	100.0
Program ile ilgili öneriler	1. Önerim yok.	20	80.0
	2. Bu tür çalışmaların daha sık yapılmasını ve imkanlar dahilinde daha üst sınıflarda da devam ettirilmesini istiyorum.	5	20.0
	Toplam	25	100.0

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada, ön test sonuçlarına göre, deney ve kontrol grubunda bulunan annelerin okul öncesi

eğitime ilişkin bilgi düzeylerinin benzer olduğu görülmüştür. Deney grubundaki annelerle gerçekleştirilen sınıf içi etkinliklere katılım programından sonra, son test bulgularına göre, deney grubunun okul öncesi eğitime ilişkin bilgi düzeylerinde anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Uygulanan katılım programı sonucunda, annelerin okul öncesi eğitim hakkında bilgilenmelerine katkı sağlandığı açıkça görülmektedir.

Okul öncesi yıllar, çocuğun yaşamındaki en önemli dönemlerden birisini oluşturmaktadır. Okul öncesi yılların önemi düşünüldüğünde, çocuğa bu dönemde verilecek nitelikli bir eğitimin, onun ileriki yaşantısında ulaşacağı başarılarla bir zemin hazırlayacağı gerçeği kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Diğer taraftan, bu dönemde verilecek eğitimin kapsamı ve niteliği de oldukça önemli bir konudur. Yapılan pek çok araştırmada, okul öncesi eğitimde başarı sağlanmasının ve bu başarının sürdürülmesinin ancak aile ve okulun işbirliği ile mümkün olabileceği görüşü desteklenmektedir. Çocuklarını herkesten iyi tanıyan ebeveynler ve çocuklarla deneyim sahibi olan öğretmenler, çocuğa uygun programların hazırlanmasında birlikte çalıştıklarında nitelikli bir eğitim ortamı yaratılmış olacaktır. Bu nedenle, ebeveynlerin sınıf içi ve dışı etkinliklere katılımlarının sağlanması okul öncesi eğitimde vazgeçilmez bir unsur olarak düşünülmeli, her ebeveynin bireysel ilgi ve yetenekleri doğrultusunda çocuğunun eğitimine katkı sağlayacak bir alanın olabileceği gerçeği göz ardı edilmemelidir. Ayrıca ebeveynlerin, çocukları ve eğitim kurumları ile ilgili gerçekçi beklentiler içinde olmaları, eğitim hakkındaki konuları öğretmenlerle tartışabilmeleri için de bu tür katılım çalışmalarına programda daha sık yer verilmesine ihtiyaç vardır. Ebeveyn katılımı çalışmaları planlanırken, öncelikle onların bu konu hakkındaki ilgi ve ihtiyaçlarının belirlenmesi ile ilgili çalışmalar yapılabilir ve bu doğrultuda hazırlanacak katılım çalışmaları uygulanabilir.

Bu çalışmada, uygulanan katılım programının annelerin okul öncesi eğitime ilişkin bilgileri üzerindeki etkisi incelenmiştir. Yapılacak başka çalışmalarda; ebeveyn katılımının anne-çocuk arasındaki ilişkiler üzerindeki etkileri, annelerin duygusal ve davranışsal özellikleri üzerindeki etkileri, çocukların bilişsel ve duygusal gelişimi üzerindeki etkileri gibi farklı konular incelenebilir. Ayrıca, katılım programı ile sağlanan etkilerin sürekli olması bakımından, daha uzun süreli programlar uygulanabilir.

KAYNAKLAR

- Aksoy, A. ve Turla, A. (1999). *Okul-aile işbirliği: Gazi Üniversitesi anaokulu/anasınıfı öğretmeni el kitabı, rehber kitaplar dizisi*. İstanbul: YA-PA Yayıncılık.
- Aral, N., Kandır, A. ve Can Yaşar, M. (2000). *Okul öncesi eğitim ve anasınıfı programları*. İstanbul: YA-PA Yayıncılık.
- Ashlock, R.B. (1990). Parents Can Help Children Learn Mathematics. *Arithmetic Teacher*, 38(3), 42-46.
- Barta, J. ve Winn, T. (1997). Involving Parents in Creating Anti-Bias Classrooms. *Children Today*, 24(1), 28-30.
- Bilir, Ş. (1993). *Okul öncesi eğitimin önemi ve yararları: Okul öncesi eğitimi*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Bundy, B. F. (1991). Fostering communication between parents and preschools. *Young Children*, 46(2), 12-17.
- Ersoy, Ö. ve Şahin, F. T. (1999). 0-6 Yaş döneminde anne baba eğitiminin önemi. *Mesleki Eğitim Dergisi*, 1(1), 58-62.
- Gelfer, J.I. (1994). Implementing student portfolios in an early childhood program. *Early Child Development and Care*, (97), 145-154.
- Genç, Ş. (2001). *İlköğretimde etkili öğretim ve öğrenme öğretmen el kitabı*. Ankara: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Projeler Koordinasyon Merkezi Başkanlığı Yayınları.
- Honig, A. S. (1990). *Parent involvement in early childhood education*. Washington, DC: National Association for the Education of Young Children.
- İşmen, E. ve Yıldız, A. (1996). Okul öncesi dönemde okul aile işbirliği ve ebeveynin eğitime katılımı. *Yaşadıkça Eğitim*, 44, 30-32.
- Kandır, A. (1999). *Okul öncesi eğitim kurumlarında etkinliklerin planlanması: Gazi Üniversitesi anaokulu/anasınıfı öğretmeni el kitabı, rehber kitaplar dizisi*. İstanbul: YA-PA Yayıncılık.
- Kieff, J. ve Wellhousen K. (2000). Planning family involvement in early childhood programs. *Childhood Education*, 55(3), 18-22.

- Laloumi-Vidali, E. (1997). professional views on parents' involvement at the partnership level in preschool education. *International Journal of Early Childhood*, 29(1), 19-25.
- Nilsen, B. (1997). *Week by week plans for observing and recording young children*. USA: Thomson Publishing.
- Oktay, A. (1999). *Yaşamın sihirli yılları*. Ankara: Arkadaş Yayınları.
- Temel, Z. F. ve Ömeroğlu E. (1993). *Türkiye'de okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılmasında aile eğitimine dayalı modeller*. Makale Okul Öncesi Eğitimi I. Sempozyumu'nda bildiri olarak sunulmuştur, Ankara: T.C. M.E.B. Okul Öncesi Eğitim Genel Müdürlüğü.
- Tizard, M. B. (1993). *Involving parent in nursery and infant schools: A source book for teacher*. USA: The High Scope Press.
- Wolfendale, S. (1992). *Empowering parents and teachers: working for children*. London: Cassell.
- Yeşilyaprak, B. (2000). *Eğitimde rehberlik hizmetleri*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Yıldırım, G. (1983). *Okul öncesi eğitimde okul ana-baba ve çevre arasında işbirliğinin sağlanması: Okul Öncesi Eğitimi ve Sorunları*. Ankara: TED Yayınları.